

TAMPEREEN KAUPUNGIN LEPAKKOSELVITYS 2007:

SISARUSPOHJA

KARTOITUSRAPORTTI 30.8.2007

Otsikko: Tampereen kaupungin lepakkoselvitys 2007: Sisaruspohja.
Kartoitusraportti 30.8.2007
Tekijät: Teemu Virtanen & Petteri Vihervaara/ Biologitoimisto
Vihervaara

Tampereella ja Kuopiossa, 30.8.2007
www.biologitoimisto.fi

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Alueet ja menetelmät	3
3. Tulokset.....	4
4. Yhteenveto ja johtopäätökset	4
Lähteet	5
Liite I: Havainnot	6
Liite II: Ylimääräisten käyntikertojen havainnot	7
Liite III: Luokittelumäärittelyt	8

1. Johdanto

Sisaruspohjan osayleiskaavan lepakkoselvityksen tavoitteena oli selvittää, mitä lepakkolajeja alueella esiintyy, ja sijaitseeko alueella tärkeitä lepakoiden lisääntymis-, ruokailu- tai levähdysalueita. Tässä kartoitusraportissa on esitetty käytettyjen menetelmien lisäksi tutkimuksen tulokset ja suositukset lepakoiden huomioon ottamiseksi kaavaa suunniteltaessa.

Suomessa on tavattu 11 lepakkolajia. Pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*), vesisiippa (*Myotis daubentonii*), isoviiksisiippa (*M. brandtii*), viiksisiippa (*M. mystacinus*) ja korvayökkö (*Plecotus auritus*) ovat yleisimpiä lajejamme, ja niiden tiedetään lisääntyvän vuosittain maassamme. Ripsisiipasta (*M. nattereri*) on tehty viime vuosina havaintoja eteläisimmästä Suomesta. Se on luokiteltu viimeisimmässä uhanalaistoimikunnan mietinnössä erittäin uhanalaiseksi (Rassi ym. 2001). Samassa mietinnössä molemmat viiksisiippalajit, isolepakko (*Nyctalus noctula*) ja pikkulepakko (*Pipistrellus nathusii*) luokiteltiin puutteellisesti tunnetuiksi. Maamme ensimmäinen varmistettu havainto pikkulepakon lisääntymisyhdyskunnasta tehtiin Uudeltamaalta heinäkuussa 2006. Isolepakko, pikkulepakko, kimolepakko (*Vespertilio murinus*) sekä vaivaislepakko (*Pipistrellus pipistrellus*) ovat satunnaisesti maassamme tavattuja lajeja, joiden tiedetään muuttavan pitkiäkin matkoja lisääntymis- ja talvehtimisalueiden välillä (Schober & Grimmberger 1997). Muuttavista lajeista, runsaimmin pikkulepakosta, on viime aikoina tehty lähes vuosittain havaintoja eteläisimmästä Suomesta. Tuorein tulokas maamme lepakkofaunassa on lampisiippa (*Myotis dasycneme*), josta on tehty toistaiseksi vain yksi havainto.

Kaikki maassamme tavattavat yksitoista lepakkolajia ovat luonnonsuojelulain 38 §:n (Luonnonsuojelulaki 1096/1996) mukaan rauhoitettuja. Lepakot ovat myös Euroopan unionin luontodirektiivin (92/43/EEC) liitteessä IV (a) mainittuja lajeja, joiden luonnossa havaittavien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Vuonna 1991 tehtiin Euroopan lepakoiden suojelua koskeva EUROBATS-sopimus, johon Suomi liittyi vuonna 1999 (Valtionsopimus 943/1999). Sopimuksessa sitoudutaan edistämään lepakoiden tutkimusta ja suojelua, sekä tarkentamaan tietoja varsinkin puutteellisesti tunnetuista lajeista.

Lepakoiden suojelun kannalta on tärkeää ottaa huomioon elintapojen vaihtelu eri vuodenaikoina. Kartoituksissa tulee pyrkiä selvittämään tärkeiden ruokailualueiden sijainti eri vuodenaikoina, lepopaikkojen ja etenkin lisääntymisyhdyskuntien sijainti, syysparveilualueiden sijainti sekä mahdolliset useiden yksilöiden käyttämät talvehtimispaikat. Käytännössä tavoitteiden saavuttaminen voi olla vaikeaa käytettävissä oleviin resursseihin nähden.

2. Alueet ja menetelmät

Sisaruspohjan osayleiskaava sijoittuu Tampereen Teiskoon Paarlahden eteläpuolelle. Kartoitus keskittyi uusien rakennuspaikkojen ympäristöön, mutta havaintoja tehtiin myös muualla osayleiskaava-alueella (uudet rakennuspaikat on merkitty liitteen I karttaan vihreällä kolmiolla).

Kartoitus suoritettiin kuutena yönä (roomalaiset numerot vastaavat kartan numerointia, I: 29.5. ja 4.6., II: 1.7. ja 4.7., III: 1.8. ja 14.8.). Tämän lisäksi alueella käytiin kahtena yönä (IV: 15.8., V: 21.8.), jolloin keskityttiin Viitapohjantien välittömään läheisyyteen ja tarkistettiin muutama aikaisemmin tehty mielenkiintoinen havainto. Kartoituksen yhteydessä tehdyt havainnot on esitetty liitteen I kartassa ja kahden ylimääräisen käynnin havainnot liitteen II kartassa. Merkinnät kartassa eivät kaikilta osin vastaa lukumääräisesti tehtyjä havaintoja luettavuuden säilyttämiseksi. Lepakoiden äänet nauhoitettiin tarkempaa lajitunnistusta varten tietokoneelle. Havainnoinnissa käytettiin apuna Pettersson Elektronikin D240X-ultraäänidetektoria ja äänitykset analysoitiin BatSound-ohjelmistolla. Havaintokertojen säätiedot on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1: Säätiiedot. Pilvisyys on arvioitu asteikolla 1 (selkeä) – 8 (pilvessä), lämpötila °C ja tuulenvoimakkuus m/s.

Pvm	Pilvisyys 1-8	Lämpötila °C	Tuuli suunta/voimakkuus
29.5.	8	10	Luode/4
4.6.	1	12	0
1.7.	1	11	0
4.7.	3	12	0
1.8.	2	11	0
14.8.	8	17	0
15.8.	1	13	0
21.8.	1	13	0

Alueiden määrittelyssä lepakoiden kannalta tärkeisiin ja vähemmän tärkeisiin on käytetty kolmiportaista luokittelua I-III (mukaiillen Siivosta 2005 luokissa I ja II): I) arvokkaat alueet, II) hyvät alueet ja III) muu lepakkoalue. Alueiden tarkempi määrittely on kuvattu liitteessä III.

3. Tulokset

Sisaruspohjan osayleiskaava-alueella tavattiin pohjanlepakko, viiksi-/isoviiksisiippa, vesisiippa sekä korvayökkö, jotka kaikki kuuluvat maamme yleisimpiin lajeihin. Pohjanlepakkoja tavattiin eniten loppukesästä ja muita lajeja tasaisemmin pitkin kesää. Lisääntymisyhdyskunnista saatiin yksi yleisöilmoitus.

4. Yhteenveto ja johtopäätökset

Useilla suunnitelluilla rakennuspaikoilla tavattiin lepakoita ainakin jossakin vaiheessa kesää. Useimmat havainnot eivät kuitenkaan rajoita maankäyttöä kyseisillä paikoilla, sillä ne eivät olleet merkittäviä Sisaruspohjan alueen muihin havaintoihin verrattuna. Alueella tehtiin viisi suunnittelussa huomioon otettavaa rajausta. Alkukesällä lupaavan oloinen, ehkä koko alueen paras siippametsikkö, oli kesäkuussa kaadettu. Metsän reunaan oli merkitty rakennuspaikkoja, jotka siis eivät enää sijaitse lepakoiden käyttämällä alueella. Myllylammin pohjoispuolelta tehtiin huomattava määrä pohjanlepakkohavaintoja loppukesällä ja osa havainnoista tehtiin uusien rakennuspaikkojen luota. Havainnot eivät kuitenkaan vaikuta rakentamiseen, koska uudet rakennukset eivät todennäköisesti heikennä kyseisen alueen soveltumista pohjanlepakoille. Loppukesän havainnot tehtiin pääosin katuvalojen yläpuolella lentävistä lepakoista.

Tämä kartoitus ei kata koko Sisaruspohjan osayleiskaavan aluetta, vaan painottuu tiedossa olleisiin uusiin rakennuspaikkoihin. Mikäli uusia rakennuspaikkoja perustetaan lisää ja tätä raporttia aiotaan käyttää, tulee tekijöihin olla yhteydessä tarkentavan kartoituksen tarpeellisuuden selvittämiseksi.

Alue 1. Kukonjärven ja Valkeajärven välissä sijaitsevan talon ympäristö

Luokka II

Yleisöhavainto lepakoiden käyttämästä päiväpiilosta asuintalon rakenteissa. Lähistölle on suunniteltu uusia rakennuspaikkoja, mutta havainto ei rajoita niiden käyttöä. Yhdyskunnan laji ja lukumäärä ei kartoituksen yhteydessä varmistunut, mutta lepakot siirtyvät todennäköisimmin luoteeseen Valkeamäen suuntaan saalistelemaan. Alueella tavattiin loppukesällä pohjanlepakoita. Rakentamista tällä kohtaa Viitapohjantien kummallakin puolella tulee välttää yhdyskunnan kulkuyhteyksien turvaamiseksi.

Alue 2. Nuorajärven kaakkoispuolella sijaitseva metsänreuna

Luokka III

Alueelle on merkitty uusia rakennuspaikkoja. Aivan kaavoitusalueen reunalla sijaitsevassa pellon reunametsikössä havaittiin koko kesän saalistelevia lepakoita. Alkukesällä myös vesisiippoja ruokaili

reunametsikössä, mutta pääosa havainnoista oli viiksisiippoja. Suunnitelluille rakennuspaikoille voidaan rakentaa.

Alue 3. Uusitalon länsipuolinen kuusimetsä

Luokka III

Alueelle on merkitty uusia rakennuspaikkoja. Kesän 2007 aikana alueelta tehtiin viiksisiippahavaintoja, mutta yksilömäärät olivat melko pieniä. Rakentaminen alueen reunalla voi jopa parantaa lepakoiden tilannetta mikäli se tarjoaa paikan lisääntymisyhdyskunnalle. Rajattua aluetta ei kuitenkaan kannattaisi muokata suuremmassa mittakaavassa.

Alue 4. Sisaruspohjan itäpään pohjoispuolella sijaitseva alue

Luokka III

Alueelle on merkitty uusia rakennuspaikkoja. Tällä alueella tavattiin viiksisiippoja, vesisiippoja ja pohjanlepakoita. Jossakin alueen tai sen lähistön taloista on ilmeisesti lisääntymisyhdyskunta, mutta sen tarkka sijainti ei ole tiedossa. Alue on teiden ja rakennusten pirstoma, eikä uusien talojen rakentaminen välttämättä haittaa lepakoita, jos nykyinen yleisilme säilytetään. Teiden valaisemista tulee kuitenkin välttää.

Alue 5. Matalajärven lounaispuoliset metsiköt

Luokka III

Alueella ei ole suunniteltuja rakennuspaikkoja. Havaittuja lepakkolajeja olivat pohjanlepakko, korvayökkö, vesisiippa ja viiksisiipat. Matalajärven lounaispuolitse kulkevaa tietä ympäröivissä metsissä tavattiin koko kesän kohtuullisesti lepakoita. Lepakot käyttänevät aluetta erityisesti siirtymisreittinä Viitapohjantien pohjoispuolisten metsien ja Matalajärven eteläpuolisten metsien välillä. Alue olisi syytä säästää voimakkailla muutoksilta, sillä kesäkuussa 2007 tehdyt avohakkuut rajatun alueen luoteispuolella sattuivat hyvältä vaikuttaneeseen siippametsään ja lepakoiden ruokailualueet kaventuivat tässä osassa kaavoitusaluetta selvästi.

Lähteet

Luonnonsuojelulaki 1096/1996.

Luontodirektiivi 1992: Neuvoston direktiivi 92/43/ETY; luonnonvaraisten elinympäristöjen ja luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta; EYVL 1992 L 206.

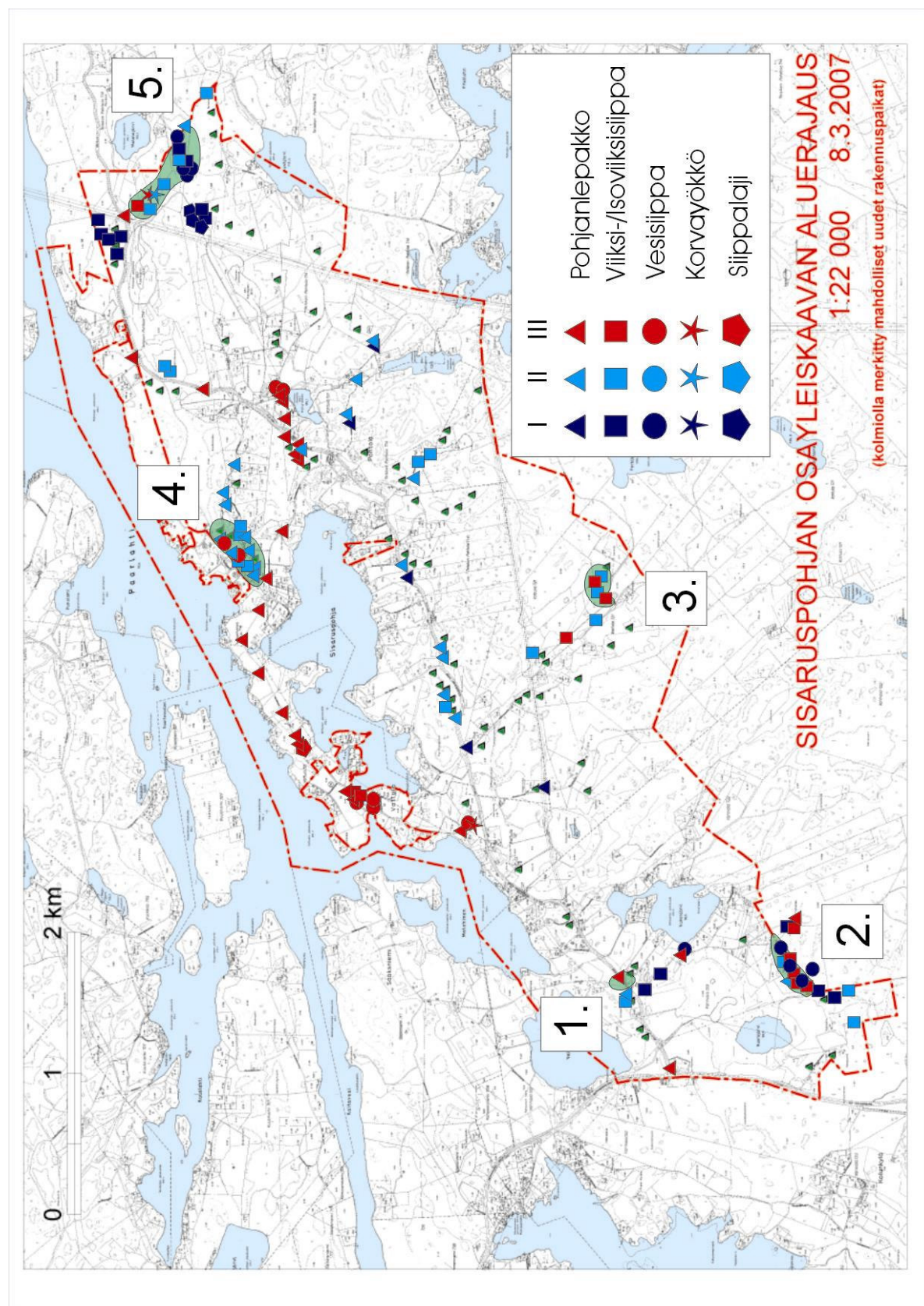
Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Schober, W. & Grimmberger, E. 1997: The bats of Europe and North America. T.F.H. Publications, USA. 240 s.

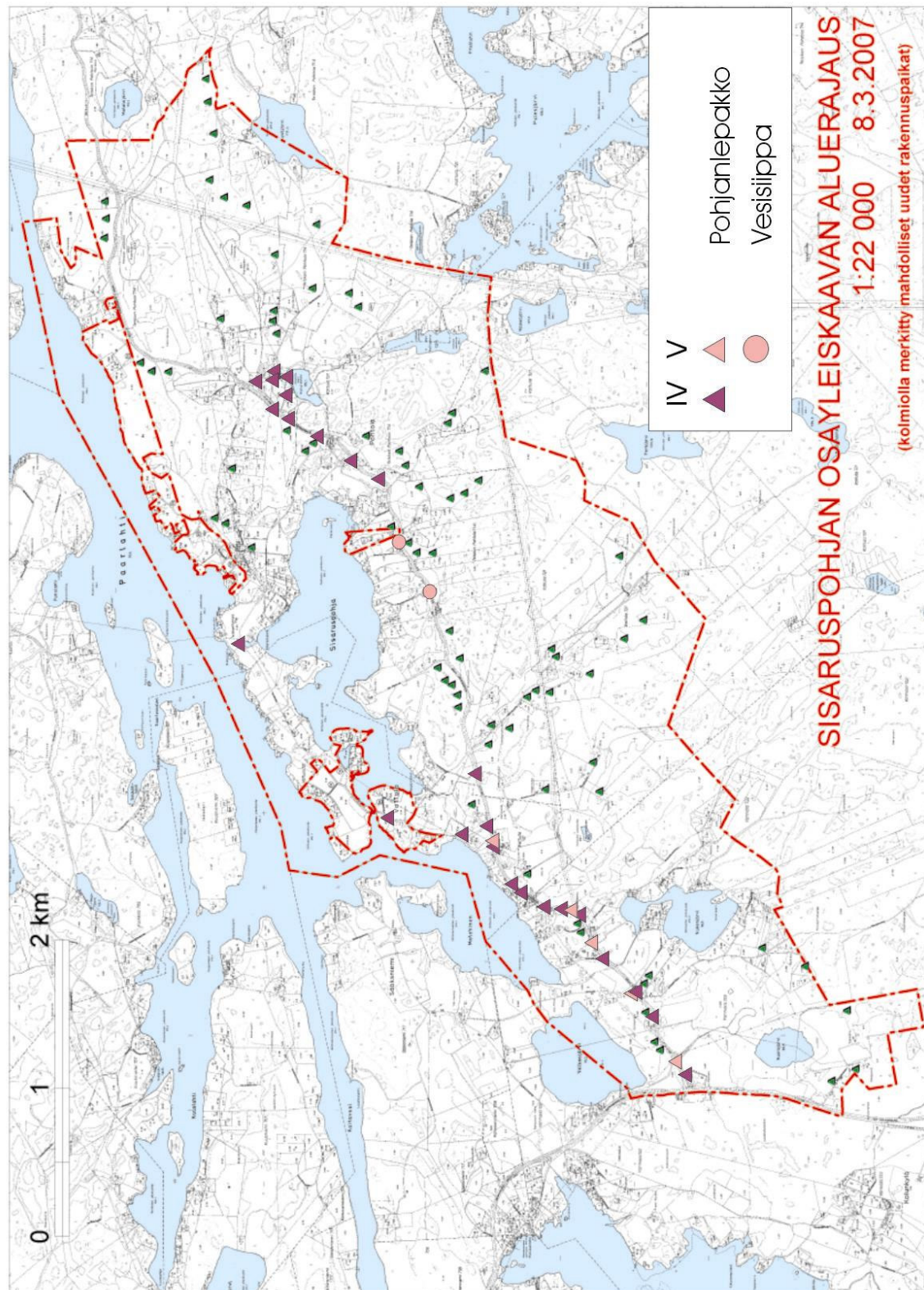
Valtionsopimus 943/1999: Suomen säädöskokoelman sopimussarja 104/1999. Asetus Euroopan lepakoiden suojelusta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta.

Siivonen, Y. 2005: Tampereen Särkijärven sillan lähiympäristön merkittävimmät lepakkoalueet kesällä 2005. Kartoitusraportti.

Liite I: Havainnot

Liite II: Ylimääräisten käyntikertojen havainnot

Liite III: Luokittelumäärittelyt

Luokittelussa tukeudutaan seuraaviin määritelmiin, mutta alueiden tärkeys ja käyttö on harkittava aina tapauskohtaisesti. Luokan I alueita muokattaessa on aina luonnonsuojelurikkomuksen vaara.

Luokka I: Arvokas lepakkoalue. Alue on lepakoille erittäin tärkeä. Alueella sijaitsee lisääntymisyhdyskunta, sillä ruokailee merkittävä määrä ympäristön lepakoista tai se muodostaa erityisen tärkeän kulkureitin esimerkiksi lisääntymisyhdyskunnan ja ruokailualueiden välillä. Tämän alueen muuttamisessa tulee olla erittäin varovainen tai sitä ei pitäisi tehdä lainkaan.

Luokka II: Tärkeä lepakkoalue. Alue on lepakoiden säännöllisessä käytössä. Laji- ja/tai yksilömäärät ovat merkittäviä paikalliseen keskiarvoon nähden. Maankäytössä tämän alueen muuttamista tulee välttää, mutta joillakin muutoksilla aluetta voitaisiin jopa parantaa. Tilanne määritellään tapauskohtaisesti.

Luokka III: Muu lepakkoalue. Alueella tavataan lepakoita ympäristöään enemmän, mutta laji ja yksilömäärät eivät ole olleet kartoitushetkellä suuria. Alue ei ole erityistä suojelua vaativa nyt, mutta maankäyttöä suunniteltaessa tällaisen alueen säästäminen saattaa parantaa lepakoiden selviytymismahdollisuuksia jatkossa, kun ympäristö muuttuu.